

Valmistelija: Johtava juristi Sini Korpela
Hallintopalvelut

5.3.2026 SYKE/2026/487

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

Julkinen

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunta torstai 12.03.2026 klo 10.00 / HE 2/2026 vp / Lausuntopyyntö
Asia: HE 2/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen ympäristökeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua maa- ja metsätalousvaliokunnalle Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 2/2026 vp

Keskitymme lausunnossamme ympäristönäkökulmiin, hankintojen valmisteluun, sidosyksiköihin, rikosrekisteriotteeseen ja hankinnoista ilmoittamiseen.

Yleiset huomiot

Syke kannattaa muutoksia, joilla korostetaan hankintojen vastuullisuutta, esimerkiksi hankintalain 2 §:ään ehdotettua tarkennusta kestävien hankintojen määritelmään ja kestävien hankintojen tavoitteen lisäämistä myös erityisalojen hankintalakiin. Ekologista kestävyyttä edistäviä näkökulmia on usein mahdollista huomioida julkisissa hankinnoissa varsin pienellä vaivalla ja edistää näin julkisilla hankinnoilla samanaikaisesti taloudellista ja ekologista kestävyyttä lähes samalla taloudellisella panostuksella. Tämä on yksi keino edistää julkisen sektorin tuottavuutta ja vastuullisuuden lisäämistä. Ympäristövaikutusten laajemmalla huomioimisella julkisissa hankinnoissa voidaan vähentää luonnonvarojen kulutusta, pienentää hiilijalanjälkeä ja vähentää haitallisia päästöjä ympäristöön.

Syke pitää hyvänä törkeän ympäristön turmelemisen ja törkeän luonnonsuojelurikoksen lisäämistä tarjoajan poissulkuperusteisiin. Tämä voi toimia kannustimena siihen, että julkisiin hankintoihin osallistuvat yritykset huolehtisivat ympäristö- ja luonnonsuojelusääntelyn noudattamisesta toiminnassaan entistä tarkemmin. Tähän voitaisiin tosin kannustaa tehokkaammin, jos kohta lisättäisiin 80 §:n 1 tai 3 momenttiin 2 momentin sijaan, jolloin viimeisen viiden vuoden aikana tapahtuneet rikokset kolmen vuoden aikana tapahtuneiden rikosten sijaan voitaisiin huomioida hankintoja tehdessä.

Kokonaisuudessaan esitetyillä muutoksilla hankintojen valmisteluun, hankinnoista ilmoittamiseen ja sidosyksiköihin voitaneen edistää tavoitteena ollutta kilpailun lisäämistä julkisissa hankinnoissa. Kilpailun lisääntymisen myötä mahdollisesti

syntyvät säästöt hankintojen hinnoissa saattavat kuitenkin jäädä pienemmiksi kuin julkisen hankintatoimen hallinnollisten kustannusten kasvu.

Säästöjen sijaan sääntely saattaakin johtaa yhteiskustannusten kasvuun, kun huomioidaan sekä julkisten hankintojen toteuttamisen hallinnollisten kustannusten kasvu ja hankintahintojen mahdollinen lasku. Myös ehdotetut lyhyet siirtymäajat johtaisivat hallinnollisten kustannusten kasvuun.

Hankintojen valmistelu

Tarjouskilpailun uusimispakko hankintalain 125 §:ssä yhden tarjouksen tapauksessa lisäksi hallinnollista taakkaa, varsinkin aloilla, joilla on erikoisosaamisesta johtuvista syistä niukasti tarjontaa. Kilpailutuksen uusimispakon välttäminen tekemällä markkinakartoitus tai jakamalla hankinta osiin ovat tervetulleita käytännön toimenpiteitä, jolla uusimisen pystyy välttämään. Erityisesti aloilla, joilla on erikoisosaamisesta johtuvista syistä niukasti tarjontaa, hankintalain 125 §:n ehdotus kannustaa ainoaa tarjoajaa nostamaan toisella tarjouskierroksella tarjouksensa hintaa. Ehdotus voi johtaa siis hallinnollisten kustannusten kasvun lisäksi myös hankinnan kustannuksen kasvuun. Tehokkaampana kustannusten hallintakeinona pitäisimme sitä, että annettaisiin lakiteitse Kilpailu- ja kuluttajavirastolle aiempaa paremmat keinot markkinoiden liiallisen keskittymisen hallintaan.

On kuitenkin positiivista, että hallituksen esityksessä keskeytyspakkoa oltaisiin asettamassa vain EU-kynnysarvot ylittäviin avoimella menettelyllä tehtyihin hankintoihin ja että keskeytyspakosta voitaisiin poiketa erityisen painavasta syystä.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Tavoitetta kilpailun edistämisestä sidosyksikköhankeiden edellytyksiä kiristämällä voidaan yleisesti pitää kannatettavana. Sidosyksikköjen, jotka on perustettu yleisen edun vuoksi tuottamaan yksinomaan rajattua ja lakisääteistä palvelua tai tämän tuottamiseen välittömästi liittyviä tietojärjestelmiä rajaaminen kymmenen prosentin omistusosuusvelvoitteen ulkopuolelle voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Lakiehdotuksen 15 §:ssä tai sen perusteluissa olisi tarpeen selkeyttää, että valtion osalta omistusosuutta koskeva vaatimus koskee kaikkia valtion hankintayksikköjä yhteisesti eikä jokaista valtion hankintayksikköä erikseen. Syke on ymmärtänyt, että näin olisi tarkoitettu, mutta hankintalain hankintayksikön määritelmä huomioiden asia olisi hyvä selkeyttää säädöstekstissä tai vähintään perusteluissa. Nyt laaditussa muotoilussa on tulkintaongelma, joka johtuu siitä, että valtio on katsottu vakiintuneeksi yhdeksi oikeushenkilöksi, mutta jokainen valtion virasto on oma hankintayksikkönsä. Jossakin virastoissa voi olla jopa useampi hankintayksikkö. Nyt ehdotuksen sanamuodossa todetaan, että ”hankintayksikön omistusosuus sidosyksiköstä on vähintään kymmenen prosenttia”, mikä voi johtaa tulkintaan, että jokaisen hankintayksikön, eli valtiolla käytännössä siis jokaisen viraston, tulisi omistaa tuo vähintään kymmenen prosenttia sidosyksiköstä.

Jätetoimialan ja jätevesihuoltoalan sidosyksikkösääntelyn osalta Syken näkemyksen mukaan on kannatettavaa, että niitä arvioidaan jätelaki II ja vesilaki-

hankkeissa. Kuitenkin riskinä on näiden hankkeiden viivästyminen, jolloin nämäkin sidosryhmäkohdaukset tulisivat yleisen sääntelyn ja sääntelyn siirtymäaikaan.

Rikosrekisteriotteet

Syke pitää kannatettavana, että hallituksen esitystä valmistelleen työryhmän mietinnössä ollut ehdotus rikosrekisteriotteiden korvaamisesta tarjoajan omalla ilmoituksella on poistettu. Jotta voidaan varmistaa, ettei julkisia varoja päädy rikoksiin syyllistyneille yhtiöille, on rikosrekisteriotteet tärkeää tarkistaa jatkossakin.

Pidemmillä aikavälillä rikosrekisteriotteiden tarkistamiseen liittyvää hallinnollista taakkaa olisi syytä lähteä keventämään ottamalla käyttöön esimerkiksi yrittäjälle vapaaehtoinen YTJ-palveluun lisättävä hakemuksella saatava rekisterimerkintä, jolla Oikeusrekisterikeskus vahvistaisi, ettei yritystä koske hankintalain tarkoittama poissulkuperuste, vastaavalla tavalla, kuin nykyään voi YTJ-palvelusta esimerkiksi tarkistaa, onko yrityksellä merkintää verovelkarekisterissä. Koska kyse olisi suostumukseen perustuvasta toiminnasta, ei rekisterimerkintä todennäköisesti olisi ristiriidassa tietosuojasäädösten kanssa.

Hankintojen ilmoittaminen

Jälki-ilmoituksilla on merkitystä hankintojen avoimuuden ja hankintojen vaikutusten mittaamisen ja seurannan näkökulmasta, koska niiden kautta saadaan tietoa esimerkiksi voittaneista tarjouksista, tarjousten määrästä ja osiin jakamisesta, sekä voidaan tehdä päätelmiä esim. pk-yritysten mahdollisuuksista osallistua kilpailutuksiin. Jälki-ilmoitusten perusteella voidaan seurata muun muassa jätelain muutoksen (714/2021) julkisille hankinnoille asettamien vaatimusten toteutumista. On kuitenkin huomioitava, että mikäli jälki-ilmoitusvelvoitetta laajennetaan kansallisen kynnyksarvon ylittäviin hankintoihin, siitä aiheutuva hallinnollinen taakka sekä yhteensopivuus valtionhallinnon tuottavuusohjelman kanssa on tärkeää arvioida huolellisesti. Samalla tulisi varmistaa, että sääntely on toteutettavissa sujuvasti kohtuullisella työpanoksella, ja mahdollisesti hyödyntämällä raportointijärjestelmissä automaatiota ja muita digitaalisia ratkaisuja. Esimerkiksi Syke tekee vuosittain suuren määrän kansallisen kynnyksarvon ylittäviä hankintoja ja velvoite julkaista näistä jokaisesta erillinen jälki-ilmoitus 30 päivän määräajassa lisää Syken hallinnollista taakkaa.

Hankintalain 101 §:n 3 momentin muutosehdotuksen muotoilu vaikuttaa lisäksi epäselvältä siltä osin, että onko tarkoitus säätää kansallisten hankintojen jälki-ilmoituksiin erilaiset säännöt kuin mitä hankintalain 58 §:n mukaan sovelletaan EU-hankinnoissa. EU-hankinnoissa muun muassa ei ole velvoitetta julkaista jälki-ilmoitusta puitejärjestelyn sisäisistä hankinnoista. Dynaamisten hankintajärjestelmien osalta sallitaan EU-hankintojen jälki-ilmoituksissa ilmoittaminen koottuina neljännesvuosittain. Näiden osalta ei ole vastaavia säännöksiä kansallisissa hankinnoissa, vaikka toki harvemmin puitejärjestelyitä tai dynaamisia hankintajärjestelmiä perustetaan kansallisissa hankinnoissa. Lisäksi EU-hankinnoissa jälki-ilmoitusvelvollisuus koskee myös hankintojen keskeyttämistä ja nyt ehdotettavan lisättävän säännöksen perusteella myös lain 40 §:n ja 41 §:n mukaisia suorahankintoja.

Kansallisten hankintojen jälki-ilmoittamista koskevien perustelujen mukaan jälki-ilmoittamista koskeva velvoite koskisi myös kansalliset kynnyksarvot ylittäviä suoraankintoja. Säännöstekstissä tästä ei kuitenkaan ole mainintaa toisin kuin EU-hankintoja koskevassa 58 §:ssä. Jos tämä jälki-ilmoittamista koskeva velvoite halutaan ulottaa myös kansallisiin suoraankintoihin, olisi se hyvä selvyyden vuoksi lisätä säännöstekstiin. Lisäksi olisi selvyyden vuoksi hyvä mainita, että toisin kuin EU-hankinnoissa, jälki-ilmoittamisvelvollisuusvelvollisuus ei koske kansallisissa hankinnoissa hankinnan keskeyttämistä, jos siis tämä on tarkoitus.

Syke ei näe perustetta sille, että kansallisen kynnyksarvon ylittävissä hankinnoissa sovellettaisiin tiukempia ilmoittamisvaatimuksia kuin EU-kynnyksarvon ylittävissä suuremmissa hankinnoissa. Hankintalaki on yleisestikin suunniteltu niin, että pienempiin kansallisiin hankintoihin sovelletaan kevyempiä hallinnollisia määräyksiä kuin suurempiin EU-hankintoihin. Nyt 101 §:ään ehdotettu muutos on ristiriidassa tämän periaatteen kanssa puitejärjestelyn sisäisten hankintojen ja dynaamisiin hankintajärjestelmiin liittyvien ilmoittamisvaatimusten osalta, ja myös tältä osin sääntely pitäisi yhdenmukaistaa.

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet johtava juristi Sini Korpela, juristi Ida Berg, kehittämispäällikkö Katriina Alhola, erikoistutkija Hanna Salmenperä ja ryhmäpäällikkö Tuuli Myllymaa.

Jakelu mmv@eduskunta.fi
Kopio kirjaamo@syke.fi

Asiakirja: SYKE/2026/487-2 Asiantuntijalausunto; Maa- ja metsätalousvaliokunta torstai 12.03.2026 klo 10.00 / HE 2/2026 vp

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus
Sini Korpela, Suomen ympäristökeskus, hankinta- ja lakiasiat

